

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

SESSION EXTRAORDINAIRE 2019

9 juillet 2019

PROPOSITION DE LOI**modifiant le Code électoral,
visant à supprimer l'effet dévolutif
de la case de tête**

(déposée par Mme Catherine Fonck)

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

BUITENGEWONE ZITTING 2019

9 juli 2019

WETSVOORSTEL**tot wijziging van het Kieswetboek,
met het oog op de afschaffing
van de devolutieve werking van de lijststem**

(ingediend door mevrouw Catherine Fonck)

RÉSUMÉ

Les auteurs souhaitent donner plus de poids à l'électeur et simplifier le système électoral pour le rendre plus transparent et plus compréhensible.

Les auteurs souhaitent que, sur une même liste, les candidats qui ont obtenu le plus de voix de préférence soient élus, quelle que soit leur place.

Cela implique la suppression de l'effet dévolutif de la case de tête.

SAMENVATTING

De indieners wensen de kiezer meer impact te verlenen en het kiessysteem te vereenvoudigen, om het transparanter en bevattelijker te maken.

Volgens de indieners moeten op een lijst de kandidaten met de meeste voorkeurstemmen worden verkozen, ongeacht hun plaats.

Dat impliceert de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem.

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	: socialistische partij anders
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de numering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition reprend le texte de la proposition DOC 54 1440/001.

Dans les démocraties modernes, l'élection est le moyen d'expression de la souveraineté et de la volonté générale. Les élections doivent permettre de dégager la volonté de la majorité du corps électoral qui choisit librement ses représentants. Elles constituent le principal mode de participation des citoyens à l'exercice du pouvoir. En choisissant leurs représentants, les citoyens leur transfèrent une légitimité et une responsabilité.

La Belgique pratique la représentation proportionnelle à scrutin de liste qui permet à différents courants politiques structurés en partis d'être représentés dans les assemblées législatives. Comme le veut la Constitution (article 62, alinéa 2), les sièges de représentants sont attribués aux différents partis proportionnellement au nombre de voix qu'ils ont obtenues.

Sur la liste qu'ils ont choisie, les électeurs ont la possibilité de marquer une préférence pour un ou plusieurs candidats.

Ils ont également la possibilité d'approuver l'ordre de présentation des candidats sur la liste en votant pour la "case de tête".

Le choix de la case de tête est avant tout un acte de soutien au projet politique d'un parti dans son ensemble. Il a pour conséquence de favoriser l'élection des candidats dans un certain ordre. Le législateur ne considère pas, en effet, les votes en case de tête comme un plébiscite pour l'ordre établi au préalable. Il ne souscrit pas non plus à l'ordre virtuel que les suffrages de préférence exprimés auraient contribué à établir.

Seule la moitié des suffrages valablement exprimés en case de tête sont pris en considération. Ils le sont dans l'ordre de présentation de la liste et jusqu'à épuisement pour permettre à des candidats d'atteindre le chiffre d'éligibilité ou de s'en approcher.

Lorsque la liste des élus ne correspond pas au classement virtuel que les voix de préférence auraient contribué à établir, le système mis en place ne peut que susciter

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel neemt de tekst over van voorstel DOC 54 1440/001.

In de moderne democratieën vormen de verkiezingen het middel om uitdrukking te geven aan de soevereiniteit en de algemene wilsuiting. Uit de verkiezingen moet de wil kunnen worden opgemaakt van de meerderheid van het kiezerskorps, dat zijn vertegenwoordigers vrij kiest. De verkiezingen zijn voor de burgers de belangrijkste hefboom om aan de machtsuitoefening deel te nemen. Door hun vertegenwoordigers te kiezen, dragen de burgers aan hen een legitimiteit en een verantwoordelijkheid over.

België hanteert de proportionele vertegenwoordiging via een op lijsten gebaseerde stemming die de verschillende, in partijen gestructureerde politieke stromingen de mogelijkheid biedt in de wetgevende vergaderingen te worden vertegenwoordigd. Zoals in de Grondwet is bepaald (artikel 62, tweede lid), worden de zetels van de vertegenwoordigers aan de verschillende partijen toegekend in verhouding tot het aantal stemmen dat ze hebben behaald.

Op de door hen gekozen lijst hebben de kiezers de mogelijkheid een voorkeur aan te geven voor één of meer kandidaten.

Tevens hebben zij de mogelijkheid de volgorde waarin de kandidaten op de lijst worden voorgesteld, goed te keuren door de zogenaamde "lijststem" uit te brengen.

De keuze voor de lijststem is in de eerste plaats een steunbetuiging aan het beleidsproject van een partij in haar geheel. Ze heeft tot gevolg dat de verkiezing van de kandidaten in een bepaalde volgorde wordt bevorderd. De wetgever beschouwt de lijststemmen immers niet als een plebisciet voor de vooraf vastgelegde volgorde. Al evenmin onderschrijft hij de vastlegging van de virtuele volgorde waartoe de voorkeurstemmen zouden hebben bijgedragen.

Slechts de helft van de geldig uitgebrachte lijststemmen wordt in aanmerking genomen. Dat gebeurt in de volgorde van de lijst tot alle stemmen zijn verdeeld over de kandidaten, om hen in staat te stellen het verkiesbaarheidscijfer te halen of in de buurt ervan te komen.

Wanneer de lijst van de verkozenen niet overeenkomt met de virtuele rangschikking die voortvloeit uit de voorkeurstemmen, kan de ingestelde regeling alleen maar

la déception, l'incompréhension et la frustration chez les candidats malheureux et chez les électeurs.

L'effet dévolutif de la case de tête doit être supprimé.

Sur chaque liste, les candidats qui obtiendront le plus de voix de préférence seront élus quelle que soit leur place sur la liste. En respectant les préférences exprimées pour le choix des élus, l'élection sera plus transparente et plus compréhensible.

La case de tête est maintenue pour permettre d'exprimer une adhésion à un projet politique sans égard pour les personnes qui sont élues pour le porter.

Catherine FONCK (cdH)

leiden tot ontgoocheling, onbegrip en frustratie bij de onfortuinlijke kandidaten en hun kiezers.

Daarom moet de devolutieve werking van de lijststem ongedaan worden gemaakt.

Daardoor zullen op alle lijsten de kandidaten met de meeste voorkeurstemmen verkozen zijn, ongeacht hun plaats op de lijst. Door de voorkeur van de kiezer voor bepaalde verkozenen in acht te nemen, zal de verkiezing transparanter én bevattelijker worden.

Om de kiezer in staat te stellen zijn goedkeuring voor een beleidsplan te laten blijken zonder aan te geven door welke verkozenen dat plan zou moeten worden uitgevoerd, wordt de lijststem behouden.

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 144 du Code électoral, remplacé par la loi du 13 décembre 2002, les alinéas 2 à 5 sont remplacés par les alinéas suivants:

“S'il ne souhaite manifester aucune préférence pour un candidat titulaire ou suppléant de la liste qui a son appui, il marque son vote dans la case placée en tête de cette liste.

S'il souhaite manifester une préférence pour un ou plusieurs candidats suppléants mais pas pour un candidat titulaire, il donne un vote nominatif à un ou plusieurs candidats suppléants de la liste.

S'il souhaite manifester une préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires mais pas pour un candidat suppléant, il donne un vote nominatif à un ou plusieurs candidats titulaires de la liste.

S'il souhaite à la fois manifester sa préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires et un ou plusieurs candidats suppléants, il donne un vote nominatif à un ou plusieurs candidats titulaires et à un ou plusieurs candidats suppléants de la liste.”

Art. 3

À l'article 172 du même Code, remplacé par la loi du 13 décembre 2002 et modifié par la loi du 6 janvier 2014, l'alinéa 2 est remplacé par ce qui suit:

“Lorsque le premier de ces nombres est supérieur au second, les sièges sont conférés aux candidats dans l'ordre décroissant du nombre de voix qu'ils ont obtenues. En cas de parité, l'ordre de présentation prévaut.”

Art. 4

À l'article 173 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 19 juillet 2012, les alinéas 2 et 3 sont abrogés.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 144 van het Kieswetboek, vervangen bij de wet van 13 december 2002, worden het tweede tot het vijfde lid vervangen door wat volgt:

“Wil hij geen voorkeur laten blijken voor een kandidaat-titularis, noch voor een kandidaat-opvolger op de door hem gesteunde lijst, dan brengt hij zijn stem uit in het stembakje bovenaan deze lijst.

Wil hij zijn voorkeur laten blijken voor één of meer kandidaat-opvolgers, maar niet voor een kandidaat-titularis, dan brengt hij een naamstem uit voor één of meer kandidaat-opvolgers van de lijst.

Wil hij zijn voorkeur laten blijken voor één of meer kandidaat-titularissen, maar niet voor een kandidaat-opvolger, dan brengt hij een naamstem uit voor één of meer kandidaat-titularissen van de lijst.

Wil hij zijn voorkeur laten blijken voor één of meer kandidaat-titularissen en voor één of meer kandidaat-opvolgers, dan brengt hij een naamstem uit voor één of meer kandidaat-titularissen en voor één of meer kandidaat-opvolgers van de lijst.”

Art. 3

In artikel 172 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 13 december 2002 en gewijzigd bij de wet van 6 januari 2014, wordt het tweede lid vervangen door wat volgt:

“Is het eerste van die aantallen groter dan het tweede, dan worden de zetels toegekend aan de kandidaten in afnemende grootte van het aantal stemmen dat zij hebben behaald. Bij gelijk stemmenaantal is de volgorde van voordracht op de lijst beslissend.”

Art. 4

In artikel 173 van hetzelfde Wetboek, het laatst gewijzigd bij de wet van 19 juli 2012, worden het tweede en het derde lid opgeheven.

Art. 5

L'article 173*bis* du même Code, inséré par la loi du 13 décembre 2002, est abrogé.

Art. 6

À l'annexe N1 du même Code, intitulée "Instructions pour l'électeur (modèle I visé aux articles 112, 127, alinéa 2, et 140 du Code électoral)", remplacée par la loi du 5 avril 1995 et modifiée en dernier lieu par la loi du 6 janvier 2014, le point 4 est remplacé comme suit:

"4. Si l'électeur ne souhaite manifester aucune préférence ni pour un candidat titulaire ni pour un candidat suppléant de la liste qui a son appui, il remplit, au moyen du crayon mis à sa disposition, le point clair central de la case placée en tête de cette liste.

S'il souhaite manifester une préférence pour un ou plusieurs candidats suppléants mais ne souhaite pas manifester de préférence pour un candidat titulaire, il donne un vote nominatif en remplissant, au moyen du crayon mis à sa disposition, le point clair central de la case placée à la suite du ou des candidat(s) suppléant(s) pour le(s)quel(s) il vote.

S'il souhaite manifester une préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires mais ne souhaite pas manifester de préférence pour un candidat suppléant, il donne un vote nominatif en remplissant le point clair central de la case placée à la suite du (ou des) candidat(s) titulaire(s) de son choix.

S'il souhaite à la fois manifester sa préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires et un ou plusieurs candidats suppléants, il marque un vote nominatif pour le ou les candidat(s) titulaire(s) ainsi que pour le ou les candidat(s) suppléant(s) de son choix appartenant à la liste qui bénéficie de son appui.

Le chiffre électoral d'une liste est constitué par l'addition du nombre des bulletins marqués en tête de cette liste et du nombre des bulletins marqués en faveur d'un ou de plusieurs candidats titulaires et/ou suppléants."

Art. 7

À l'annexe N2 du même Code, intitulée "Instructions pour l'électeur (Annexe II. Instructions pour l'électeur belge résidant à l'étranger et ayant choisi d'exprimer son suffrage par correspondance – Modèles *Ibis*-a et

Art. 5

Artikel 173*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 13 december 2002, wordt opgeheven.

Art. 6

In bijlage N1 van hetzelfde Wetboek, met als opschrift "Onderrichtingen voor de kiezer (model I bedoeld in de artikelen 112, 127, tweede lid, en 140 van het Kieswetboek)", vervangen bij de wet van 5 april 1995 en het laatst gewijzigd bij de wet van 6 januari 2014, wordt punt 4 vervangen door wat volgt:

"4. Wil de kiezer geen voorkeur laten blijken voor een kandidaat-titularis, noch voor een kandidaat-opvolger van de door hem gesteunde lijst, dan vult hij in het stembak bovenaan op die lijst het helle stipje in met het hem ter beschikking gestelde potlood.

Wil hij zijn voorkeur laten blijken voor een of meer kandidaat-opvolgers, maar niet voor een kandidaat-titularis, dan geeft hij een naamstem door het helle stipje in het stembak na de naam van de kandidaat-opvolger(s) voor wie hij stemt, in te vullen met het hem ter beschikking gestelde potlood.

Wil hij zijn voorkeur laten blijken voor een of meer kandidaat-titularissen, maar niet voor een kandidaat-opvolger, dan geeft hij een naamstem door het helle stipje in het stembak na de kandidaat-titularis(sen) van zijn keuze in te vullen.

Wil hij zijn voorkeur laten blijken voor zowel een of meer kandidaat-titularissen als een of meer kandidaat-opvolgers, dan geeft hij een naamstem voor de kandidaat-titularis(sen) en voor de kandidaat-opvolger(s) van zijn keuze die tot de door hem gesteunde lijst behoren.

Het kiescijfer van een lijst wordt samengesteld door de optelling van het aantal stembiljetten waarop een stem is uitgebracht bovenaan op deze lijst en van het aantal stembiljetten ten gunste van een of meer kandidaat-titularissen en/of –opvolgers."

Art. 7

In bijlage N2 van hetzelfde Wetboek, met als opschrift "Onderrichtingen voor de kiezer (Bijlage II. Onderrichtingen voor de Belgische kiezer die in het buitenland verblijft en die gekozen heeft om zijn stem

Ibis-b visés à l'article 180septies, § 1er, alinéa 1er, 4°, du Code électoral", remplacée par la loi du 5 avril 1995 et modifiée en dernier lieu par la loi du 13 décembre 2002, le point 2-b) du modèle *Ibis-a* est remplacé comme suit:

"b) Si vous ne souhaitez manifester aucune préférence ni pour un candidat titulaire ni pour un candidat suppléant de la liste qui a votre appui, vous remplissez, au moyen du crayon mis à votre disposition, le point clair central de la case placée en tête de cette liste.

Si vous souhaitez manifester une préférence pour un ou plusieurs candidats suppléants mais ne souhaitez pas manifester de préférence pour un candidat titulaire, vous donnez un vote nominatif en remplissant, au moyen du crayon mis à votre disposition, le point clair central de la case placée à la suite du ou des candidat(s) suppléant(s) pour le(s)quel(s) vous votez.

Si vous souhaitez manifester une préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires mais ne souhaitez pas manifester de préférence pour un candidat suppléant, vous donnez un vote nominatif en remplissant le point clair central de la case placée à la suite du (ou des) candidat(s) titulaire(s) de votre choix.

Si vous souhaitez à la fois manifester votre préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires et un ou plusieurs candidats suppléants, vous marquez un vote nominatif pour le ou les candidat(s) titulaire(s) ainsi que pour le ou les candidat(s) suppléant(s) de votre choix appartenant à la liste qui bénéficie de votre appui.

Le chiffre électoral d'une liste est constitué par l'addition du nombre des bulletins marqués en tête de cette liste et du nombre des bulletins marqués en faveur d'un ou de plusieurs candidats titulaires et/ou suppléants."

3 juillet 2019

Catherine FONCK (cdH)

per briefwisseling uit te brengen – Modellen *Ibis-a* en *Ibis-b* bedoeld in artikel 180septies, § 1, eerste lid, 4°, van het Kieswetboek)", vervangen bij de wet van 5 april 1995 en het laatst gewijzigd bij de wet van 13 december 2002, wordt het punt 2-b) van model *Ibis-a* vervangen door wat volgt:

"b) Wilt u geen enkele voorkeur laten blijken voor een kandidaat-titularis, noch voor een kandidaat-opvolger van de door u gesteunde lijst, dan vult u in het stemvak bovenaan die lijst het helle stipje in met het u ter beschikking gestelde potlood.

Wilt u uw voorkeur laten blijken voor een of meer kandidaat-opvolgers, maar niet voor een kandidaat-titularis, dan geeft u een naamstem door het helle stipje in het stemvak na de naam van de kandidaat-opvolger(s) voor wie u stemt, in te vullen met het u ter beschikking gestelde potlood.

Wilt u uw voorkeur laten blijken voor een of meer kandidaat-titularissen, maar niet voor een kandidaat-opvolger, dan geeft u een naamstem door het helle stipje in het stemvak na de kandidaat-titularis(sen) van uw keuze in te vullen.

Wilt u uw voorkeur laten blijken voor zowel een of meer kandidaat-titularissen als een of meer kandidaat-opvolgers, dan geeft u een naamstem voor de kandidaat-titularis(sen) en voor de kandidaat-opvolger(s) van uw keuze die tot de door u gesteunde lijst behoren.

Het kiescijfer van een lijst wordt samengesteld door de optelling van het aantal stembiljetten waarop een stem is uitgebracht bovenaan op deze lijst en van het aantal stembiljetten ten gunste van een of meer kandidaat-titularissen en/of –opvolgers."

3 juli 2019